

Årsberetning for NTNU Samfunnsforskning AS

2024

Innledning

NTNU Samfunnsforskning AS er et uavhengig forskningsinstitutt med tilhørende nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid. Selskapet arbeider innenfor et bredt spekter av samfunnsfaglige og samfunnsrelaterte spørsmål, og har over mange år vært et betydelig samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt i Norge med en tverrfaglig profil. Instituttet ble etablert i 2004 som en videreføring av aktiviteter i stiftelsen Allforsk. Selskapet eies i sin helhet av NTNU, og har nært samarbeid med fagmiljøer på NTNU.

Instituttet driver sin virksomhet i Trondheim, og størstedelen av instituttet holder til i lokaler like ved NTNUs campus på Dragvoll.

Instituttets faglige aktivitet foregår i følgende avdelinger:

- **Studio Apertura** forsker på organisasjoner og samfunn, med tema som utvikling og omstilling, arbeidsformer og teknologi, sikkerhet og beredskap, samt ulike ytre forhold som påvirker organisasjoner.
- **Mangfold og inkludering** forsker på velferdspolitiske tema og ulike former for marginalisering. Innvandring, funksjonshemming, utdanning og barnevern er sentrale forskningsområder.
- **SØF – Senter for økonomisk forskning** forsker på samfunnsøkonomiske tema. Offentlig økonomi, utdannings- og arbeidsmarkedsøkonomi og konjunkturovervåkning er sentrale forskningsområder.
- **CIRiS – Senter for tverrfaglig forskning i rommet** utfører tverrfaglig FoUI innenfor bemannet romfart med sterke synergier til andre næringer. Sentrale tema er ressursutnyttelse, teknologiutvikling og operasjoner.
- **Psykisk helsearbeid** forsker på kommunalt psykisk helsearbeid med fokus på brukere, mestring og folkehelse.
- **NAPHA – Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid** bidrar gjennom kunnskapsinnsamling og tjenestetøtte til utvikling av psykisk helsearbeid rettet mot voksne, med kommunalt ansatte som målgruppe.

Faglig aktivitet i 2024

Instituttet har som mål å videreutvikle sine etablerte forskningsområder, men også arbeide i forlengelsen av eksisterende faglige styrker, gjennom tverrfaglighet og utvidelse av eksisterende forskningsområder. I tråd med vedtatt strategiplan 2022-2026, legger instituttet stor vekt på å videreutvikle sin rolle som attraktiv samarbeidspartner i nasjonale og internasjonale prosjekter. Instituttets ambisjon er å arbeide tett på aktører i samfunns- og arbeidslivet. Gjennom sine prosjekter ønsker instituttet å styrke kunnskapsoverføringen mellom sine fagmiljøer og samarbeidspartnere, slik at det fremmer innovasjon, og at forskningsbasert kunnskap tas i bruk av behovseiere. Instituttet har i løpet av 2024 hatt 149 aktive eksternfinansierte prosjekter. Instituttet gjennomførte flere store oppdragsprosjekter og har vunnet nye.

→ **Instituttet har i løpet av 2024 hatt 149 aktive eksternfinansierte prosjekter. Instituttet gjennomførte flere store oppdragsprosjekter og har vunnet nye.**

Instituttet mottok etter rammesøknad til Forskningsrådet posisjons- og etableringsstøtte for 2023/24. Midlene har blitt benyttet som delfinansiering for mobilisering av flere EU-søknader og som støtte til å innfri instituttets ambisjoner om å styrke sitt internasjonale samarbeid gjennom tilslag i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa. I 2024 sendte instituttet inn tolv EU-søknader. Dette er en økning på åtte sammenliknet med 2023. Tre søknader ble innvilget, fire er uavklarte og fire mottok ikke finansiering. Ett av prosjektene som ble innvilget (*Empower-Citizens*) er knyttet til instituttets satsing på samfunnssikkerhet. I tillegg har det blitt gjennomført ulike aktiviteter for strategisk posisjonering mot EU både på vegne av eget institutt og norske interesser. Sistnevnte omfatter primært bemannet romfart, og tar utgangspunkt i avdeling CIRiS sin posisjon og erfaring i samarbeid med European Space Agency (ESA). Instituttet har i 2024 også videreutviklet sin forskningsadministrative kompetanse rettet mot EU gjennom aktiv deltakelse i EARMA (European Association of Research Managers and Administrators).

Senter for samfunnssikkerhetsforskning (SAFE)

Instituttet etablerte i 2022 *Senter for samfunnssikkerhetsforskning (SAFE)*. Senteret er ingen avdeling i instituttet, men fungerer som overbygning for å styrke faglig samspill og koordinering på tvers av avdelingene innen forskningsfeltet. Opprettelsen av senteret har til hensikt å utvikle det tverrfaglige arbeidet internt i instituttet. Dette tar utgangspunkt i avdeling Studio Aperturas solide posisjon innen sikkerhetsforskning. Sentrale innsatsområder i 2024 har vært strategisk

kompetanseutvikling gjennom internfinansiering av doktorgradsprosjekt, arbeid for målrettet ekstern synlighet av forskningen, samt initiering av større, langsiktige forskningsprosjekter. Stipendiatprosjektet (finansiert over grunnbevilgningen fra Forskningsrådet) ble etablert høsten 2022 og videreført i 2024. Tittelen på prosjektet er *Forebygging av drap begått av personer med alvorlige psykiske lidelser*, og ligger med dette strategisk plassert i skjæringspunktet mellom avdeling Mangfold og inkludering (hvor stipendiaten har kontorsted), avdeling Studio Apertura (hvor stipendiaten er ansatt), avdeling Psykisk helsearbeid og NAPHA. Instituttet vurderer at SAFE fremover vil spille godt på lag med NTNUs nye tverrfaglige satsingsområde *Samfunnssikkerhet* som ble etablert i 2024.

Studio Apertura ble senhøsten 2024 tildelt finansiering fra Forsvarsdepartementet for gjennomføring av det ettårige prosjektet *SEAGATE*. Prosjektet skal, i lys av endret trusselbilde for maritim energinfrastruktur, utforske hvordan samarbeid og organisering mellom en rekke aktører har betydning for sikkerhet. Dette inkluderer å kartlegge i hvilken grad industrivirksomheter vurderer seg selv som sikkerhetsaktører, og deres evner og utfordringer innenfor sikkerhetsrisikostyring knyttet til det maritime domenet. Prosjektet vil utforske samarbeidsstrukturer mellom forsvarsaktører (spesielt det norske forsvaret og NATO) og energiaktører som driver maritime energinfrastrukturer. Dette omfatter identifisering av flaskehalser for et velfungerende sikkerhetsstyringsregime mellom forsvars- og industriaktører. SEAGATE antas også å høste fordeler av tett samarbeid med det pågående forskningsprosjektet INTERSECT, finansiert av Forskningsrådet.

Studio Apertura ledet i 2024 det flerårige prosjektet *New geopolitics and the interaction between safety and security in petroleum risk governance (INTERSECT)*. Målet for prosjektet er å utvikle kunnskap om hvordan en kan samarbeide på tvers av politikk- og samfunnsnivåer og sektorer for å ivareta sikkerheten til petroleumsinfrastruktur. Utgangspunktet for prosjektet er endringen i den geopolitiske situasjonen i Europa forårsaket av Russlands invasjon av Ukraina. En rekke internasjonale, statlige aktører og bedrifter må nå samarbeide for å koordinere innsatsen for å sikre kritisk petroleumsinfrastruktur. Koordinering og samarbeid mellom vidt forskjellige aktører rundt felles problemer viser seg ofte å være utfordrende, på grunn av aktørenes ulike mandat, fokusområder og profesjonskulturer. INTERSECT utforsker hvordan det institusjonelle miljøet rundt petroleumsinfrastrukturen samarbeider om sikkerhet. Prosjektet analyserer utfordringer og muligheter for sikkerhetsstyring mellom flere analysenivå: internasjonalt, nasjonalt/statlig, samt på sektor- og industrinivå. Prosjektet vil studere samspillet og samarbeidet mellom en rekke organisasjoner, inkludert NATO, EU, norske statlige institusjoner,

tilsynsmyndigheter og petroleumsselskaper.

Studio Apertura hadde i 2024 gjennomføringsansvar som partner og arbeidspakkeleder i EU-prosjektet *FUTURESILIENCE*. Prosjektet har som mål å styrke Europas økonomiske og sosiale motstandskraft gjennom å forbedre evnen til raskt å kunne håndtere fremtidige kriser. Dette skal gjøres ved å legge til rette for rask og effektiv bruk av politikkrelevant kunnskap fra forskning og innovasjon på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Instituttet ble i 2024 tildelt finansiering fra Forskningsrådet for å lede et nasjonalt brukernettsverk for forskning på samfunnssikkerhet (EU-nettverk). Nettverkets formål er å samle forskningsmiljøer, samfunns- og næringslivsaktører, for gjennom tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid å styrke samfunnets sikkerhet, beredskap og resiliens. Gjennom å fasilitere bedre og mer kreativt samarbeid, skal nettverket bidra til å styrke Norges posisjon i søknader om europeisk forskningsfinansiering. I nettverket inngår forskere fra NTNU, SINTEF, NMBU, NORSAR, UiO, UiS, UiT og Høgskulen på Vestlandet.

Det ble fra og med august 2024 oppnevnt en ny koordinator (forsker 1 Martin Rasmussen Skogstad) for Senter for samfunnssikkerhetsforskning (SAFE). Senteret har en kjernegruppe bestående av én forsker fra hver avdeling i tillegg til koordinator. Kjernegruppens ansvar er å bygge felles kunnskapsgrunnlag og utvikle den faglige plattformen i senteret. I tillegg har kjernegruppen ansvar for å sikre involvering fra de ulike avdelingene i utvikling av forskningsfeltet. Senteret involverer videre nøkkelforskere fra de ulike avdelingene som har kompetanse innenfor sine spesialområder som relateres til forskning på trygghet og sikkerhet i samfunnet.

Aktivitet i avdeling CIRiS

CIRiS har i 2024 hatt sin hovedaktivitet i drift av prosjektet *Biological Experiments Procurement (BEP)*, som har en varighet over tre år og en økonomisk ramme på 37,7 MNOK, finansiert av European Space Agency (ESA). Gjennom dette prosjektet, som hadde oppstart i 2022, er CIRiS ansvarlig for utviklingen av eksperimentelt utstyr for tre ulike eksperimenter som skal utføres ombord på den internasjonale romstasjonen ISS. Eksperimentene undersøker hvordan mikrogravitasjon påvirker menneskelige bein, muskler og immunresponser på cellenivå. Arbeidet utføres i nært samarbeid med underleverandørene Yuri GmbH, Eidel Electronics og Airbus Defence and Systems. Prosjektet har vært utfordrende, ikke minst ettersom nøkkelkompetanse gikk ut av organisasjonen høsten 2023. Det har også vært uforutsette forsinkelser i prosjektets fremdrift. CIRiS ble i 2022 godkjent partnerorganisasjon i MELiSSA-konsortiet (*Micro-Ecological Life Support System Alternative*). Partnerskapet anses som strategisk viktig for å kunne ta del i oppbygging og utvikling av ESA-

infrastruktur i årene fremover. Det er stor faglig overlapp mellom MELiSSA-aktivitetene og forskning på bærekraftig matproduksjon og ressursutnyttelse nasjonalt og internasjonalt. CIRiS lykkes å få gjennomslag for flere OSIP-prosjekter i 2024. OSIP (Open Space Innovation Platform) er en del av ESAs hovedprogram, Discovery, som raskt behandler gode idéer til innovasjonsprosjekter som er helt i startfasen av sitt utviklingsløp. CIRiS fikk ferdigstilt sitt første utviklingsprosjekt av eksperimentelt utstyr for den internasjonale romstasjonen med prosjektet *WAPS PD* i 2024 med godkjent «FAR» (Final Acceptance Review). Det ble også foretatt en grundig gjennomgang og endring av kontraktene med ESA i utviklingsprosjektene, for å redusere risiko i porteføljen. Utover dette ledet CIRiS gjennomføringen av det flerårige Forskningsrådet-prosjektet (FRIPRO) *Lunar Plant*.

Aktivitet i avdeling Mangfold og inkludering

Mangfold og inkludering har i 2024 driftet et større flerårig oppdragsprosjekt for Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet samt Arbeids- og velferdsdirektoratet med tittelen *Evaluerer av endringer i velferdslovene*. Dette femårige prosjektet tar utgangspunkt i den nasjonale lovreformen som ble innført i 2022. Denne reformen omfatter lover som angår barn og unge med behov for sammensatte tjenester, og innebærer i praksis endring i 14 ulike lover, samt innføring av retten til barnekoordinator. NTNU Samfunnsforskning skal evaluere reformen med særlig søkelys på hvilke endringer som skjer i praksis. Evalueringen fokuserer på om det skjer endring i organisering og arbeidsformer i tjenestene, og om familiene opplever tjenester som er bedre koordinert og individtilpasset.

Et annet flerårig prosjekt som har preget driften i avdelingen er *PPT – tett på*, finansiert av Utdanningsdirektoratet. Målet med prosjektet er at barn med behov for spesialpedagogisk tilrettelegging tidlig skal få riktig hjelp ved at Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) bistår med nødvendig utredning og veiledning uten behov for henvisning. I tillegg har avdelingen vært engasjert i flere andre flerårige oppdragsprosjekter.

Avdelingen har samtidig driftet store, flerårige prosjekter finansiert av Forskningsrådet i 2024. Avdelingen fikk tilslag på flere nye oppdrags- og bidragsprosjekter i løpet av året, blant annet finansiert av Medietilsynet, Skolelederforbundet, Husbanken, Utdanningsdirektoratet samt Arbeids- og inkluderingsdepartementet. I samarbeid med NTNU ble avdelingen på nytt tildelt oppdraget som nasjonalt studiesenter for *ICCS 2027. International Civic and Citizenship Education Study* gjennomføres i en rekke land med formål å måle hvor forberedt unge er til aktiv samfunnsdeltakelse. ICCS er den viktigste kilden til kunnskap om unges demokratiske kompetanse, holdninger og deltakelse, og formålet er å bidra med analyser og kunnskap som

styrker demokrati- og medborgerskapsopplæringen.

Aktivitet i avdeling Studio Apertura

Studio Apertura har i 2024 arbeidet i flere energi-prosjekter og var partner i FME-senteret *HighEFF* (ledet av SINTEF Energi). *HighEFF* (*Centre for an Energy Efficient and Competitive Industry for the Future*), som ble avsluttet i 2024, har bidratt til at norsk industri forbedrer energieffektiviteten og reduserer utslipp fra industrien slik at internasjonale klimamål kan nås. Økt energieffektivitet i industrien kan oppnås ved å forbedre kjerneprosessene og ved å fange og utnytte overskudds-varme og andre overskuddsstrømmer – enten internt for prosesser i den enkelte industri, eller i nærliggende bygninger eller industrier. NTNU Samfunnsforskning har ledet en arbeidspakke som har forsket på samfunns-messige, organisatoriske og sosiotekniske aspekter ved energieffektivisering. Avdelingens posisjon innen energiforskning bidro til å medvirke i to nye senter-søknader for kommende FME-senter (f.o.m. 2025), men som ikke nådde gjennom prioriteringen fra Forskningsrådet. I den ene søknaden var SINTEF Energi prosjektansvarlig institusjon, og i den andre sto NTNU ansvarlig.

Avdelingen hadde i 2024 oppstart av to prosjekter finansiert av Forskningsrådet. Det ene, *Post-Consumption Citizenship: Conditions for and practices of engagement in sustainable well-being*, forsker på alternativer til økonomisk vekst for å øke livskvalitet og bærekraftige praksiser i samfunnet. Gjennom ulike metoder skal prosjektet etablere et kunnskapsgrunnlag for å forstå hvilke ressurser og infrastrukturer som er nødvendig for å støtte slike endringer. Det andre prosjektet, *Limits to digitalization: Exploring the transition challenges of Norwegian data centers*, skal undersøke utviklingen av Norges nye lagringsindustri, med kommunene Vennesla, Skien, Vågå, Hamar, Løten og Hadsel som samarbeidspartnere. Prosjektet skal frembringe kunnskap om strategi, infrastruktur og sikkerhet i forbindelse med etablering av datalagringscentre, og hvilke konsekvenser dette får for norske lokalsamfunn.

Avdelingen er partner i to kompetanse- og samarbeids-prosjekter som ble tildelt midler fra Forskningsrådet i 2024. Prosjektet *Co-innovation in government policies and sustainable business models for offshore and inshore aquaculture* ledes av Universitetet i Stavanger, og har som mål å utvikle politikk for offshore havbruk som fremmer ansvarlige investeringer og reduserer risiko, transformere praksis innen kystnært havbruk for å oppfylle bærekraftsmål, samt utvikle samarbeidsstrategier mellom havbruksselskaper for å styrke fiskevelferd og redusere miljøavtrykk. Prosjektet *Automatic superagile small-satellite operations* ledes av NTNU, og har som mål å utforske hvilke teknologier som kan tilpasses og utvides til et supersmidig driftskonsept for automatisering av

mikrosatellitter benyttet til jordobservasjon. Prosjektet har høy tverrfaglighet, og avdelingens kompetanse skal bidra til å sikre kunnskapsoverføring, samarbeid og læring på tvers av mange fagdisipliner og bredde av interensenter.

Avdelingen har utover dette driftet en rekke flerårige EU-prosjekter og prosjekter finansiert av Forskningsrådet.

NTNU Samfunnsforskning har tidligere kvalifisert seg for rammeavtale med NAV/Arbeids- og velferds-direktoratet for kjøp av forskningstjenester. Studio Apertura har i tillegg sammen med Universitetet i Innlandet arbeidet på det flerårige prosjektet *Hensiktsmessighet i folketrygdloven §12-5 i et NAV-perspektiv (HENSIKT)* finansiert av FoU-midler fra NAV. Prosjektet skal undersøke hvordan begrepet «hensikts-messighet» kan forstås i et juridisk perspektiv, hvordan begrepet praktiseres og forstås på forskjellige nivåer i NAV, hva som påvirker denne praksisen og hvilke konsekvenser variasjon i bruken kan ha for forvaltningen.

Innen forskningsfeltet havbruk vant avdelingen oppdraget *Evaluerer av fylkeskommunenes forvaltning av akvakulturloven etter forvaltningsreformen i 2010*. Prosjektet er finansiert av FAKS – Fylkeskommunenes akvakultursamarbeid. En av forskerne i avdelingen ble i 2024 invitert og deltok i FN's ekspertpanel for den 3. Verdenshavvurderingen (Third World Ocean Assessment).

Aktivitet i avdeling SØF

SØF ledet i 2024 gjennomføringen av det flerårige forskningsrådsprosjektet *WaSH (Water, Sewage and Health)*, som fokuserer på vann- og avløpssektorens (VA-sektoren) store vedlikeholdsetterslep, og undersøker om styringssvikt kan være årsak til at VA-sektoren ikke blir prioritert høyere. I tillegg skal prosjektet undersøke om forurenset drikkevann har negative effekter for folkehelsen og utforske alternativer til dagens organisering og finansiering av VA-sektoren.

SØF samarbeidet med Studio Apertura og Mangfold og inkludering i gjennomføring av oppdragsprosjektet *Evaluerer av tilskudd til kvalifiserings- og integrerings-tiltak* finansiert av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Gjennom rammeavtale med Norges Bank ivaretok SØF datainnsamlinger som agent for *Norges Banks regionale nettverk for konjunktur-overvåkning*. Konjunkturovervåkingen med utarbeidede prognoser for norsk økonomi, danner en viktig del av analysegrunnlaget for Norges Banks pengepolitiske beslutninger.

SØF vant i 2024 flere oppdragsprosjekter, blant annet for Kommunal- og distriktsdepartementet og Finnmark fylkeskommune. Oppdraget for fylkeskommunen omfattet å gi samfunnsøkonomiske

perspektiver og anbefalinger for viktige skatte- og avgiftsmessige tiltak som kan stimulere befolknings- og næringsvekst i Finnmark. Oppdragene for departementet omfattet analyser av effektivitet i kommunesektoren.

Aktivitet i avdeling Psykisk helsearbeid

Psykisk helsearbeid ble etablert som et strategisk initiativ høsten 2021. Aktiviteten skal støtte opp under NAPHA's kjerneoppdrag, som er å bidra med kunnskapsstøtte for utvikling av tjenester innen psykisk helsearbeid i kommunene. Målsetningen er å utvikle og etablere en portefølje av eksternfinansierte prosjekter i samarbeid med eksisterende avdelinger i instituttet, samt eksterne samarbeidspartnere. Avdelingen har i 2024 driftet et treårig postdoktorprosjekt finansiert av Stiftelsen Dam. Prosjektet har til hensikt å gi økt kunnskap om kommunale helsetjenesters rolle i forløp forut for tvangsinnleggelse, og identifisere hva som kan gjøres for å redusere denne type innleggelse. Avdelingen mottok i 2023 finansiering fra Stiftelsen Dam for gjennomføring av prosjektet *Etter-samtaler etter tvangsinnleggelse – et pilot-prosjekt*, og som ble iverksatt i 2024, blant annet i samarbeid med en masterstudent ansatt i NAPHA. Sammen med avdeling Mangfold og inkludering har avdelingen i tillegg samarbeidet med kommuner i Fosen-regionen om gjennomføring av et *Forprosjekt for regionalt samarbeid mellom oppvekst og helse på Fosen – felles innsats for et mer bærekraftig lokalsamfunn*. Det toårige prosjektet er finansiert av Regionalt forskningsfond Trøndelag. Avdelingen har arbeidet kontinuerlig med søknader relatert til ulike temaer. Et eksempel på dette er «Makt-trussel-mening-rammeverket» som tilbyr helhetlig forståelse av psykisk uhelse. Et annet eksempel er utvikling av prosjekter relatert til systematisk etikkarbeid, noe som er sterkt etterspurt innenfor kommunale psykisk helse- og rustjenester.

Aktivitet i avdeling NAPHA

NAPHA skal gjennom sin kompetanse bidra til både å utvikle og gjennomføre helsepolitiske opptrappings- og handlingsplaner. Videre skal kompetansesenteret understøtte sentrale myndigheter og øvrige kompetansesentre i arbeid med planer, strategier, retningslinjer og dokumenter som har relevans for kjerneområdene knyttet til kommunalt psykisk helsearbeid for voksne. NAPHA skal holde seg fortløpende oppdatert på relevant kunnskap og offentlige utgivelser som retningslinjer, veiledere og rundskriv innen fagområdene. NAPHA leverte seks ulike høringsinnspill til myndighetene i 2024, og skrev omfattende tekstbidrag til veilederen i lokalt psykisk helsearbeid for voksne.

NAPHA's driftsramme i 2024 var en videreføring av styrket ramme over statsbudsjettet fra tidligere år. Økningen er særlig knyttet til satsingene på *Rask psykisk helsehjelp* og *FACT (Flexible Assertive Community Treatment)/FACT Ung*. Fra 2023 har NAPHA hatt koordineringsansvaret for den nasjonale

implementeringsstøtten rettet mot FACT Ung-team, som inkluderer samarbeid opp mot 20 ulike kompetansemiljø.

NAPHA er et nasjonalt senter, som legger vekt på å nå ut til alle landets kommuner. I 2024, som i tidligere år, hadde kommunene kontakt med kompetansesenteret gjennom mange kanaler og møteplasser. Dette omfattet oppfølging av store nasjonale satsinger, opplæringstiltak, ulike nettverk, og i form av direkte råd og veiledning til kommunene. Nettsiden *napha.no* er en sentral formidlingskanal i tillegg til sosiale medier. Mye av utviklingsarbeidet i regi av NAPHA som er rettet mot kommunene, gjennomføres i samarbeidsnettverk med de regionale kunnskaps- og kompetansesentrene. 78 % av kommunene (n=262) som deltok i SINTEFs årlige rapportering om kommunalt psykisk helse- og rusarbeid (IS-24/8), svarte at de var i kontakt med eller brukte NAPHA i 2024. Det er en økning fra 65 % i 2016. Flere større kommuner har vært i kontakt med NAPHA enn de mindre. Alle kommuner som har flere innbyggere enn 50 000 vært i kontakt med NAPHA, mens kun 65 % av kommunene med innbyggertall mellom 2000 og 5000 har hatt kontakt med kompetansesenteret.

NAPHA har ikke forskning som primæroppgave, men skal delta i praksisnær forskning og forskningsnettverk, og herunder bygge bro mellom forskning, praksis og utdanning. I Finnmark har NAPHA hatt et samarbeid med små kommuner med støtte til å arbeide «recovery-orientert» (økt fokus på individene og deres ønsker, med nøkkelementer som personsentrering, håp, mening og empowerment). Dette samarbeidet resulterte i et forskningsprosjekt som ble igangsatt høsten 2024 i samarbeid med avdeling Psykisk helsearbeid. Prosjektet har arbeidstittelen *Lokalsamfunnet som bedringsarena*.

Deltakelse i Gemini-sentre

NTNU Samfunnsforskning deltok i seks Gemini-sentre i 2024, og i tillegg ble et syvende senter etablert senhøsten 2024. Gemini-sentrene er flerårige, strategiske samarbeidsplattformer mellom blant annet NTNU Samfunnsforskning, NTNU og SINTEF, hvor formålet er å kvalifisere fagmiljøene mot større søknader og senterfinansiering fra Forskningsrådet og andre finansieringskilder. Et Gemini-senter er en arena for å bygge større og mer robuste fagmiljøer med høyere kvalitet, som antas å ville være bedre i stand til å gripe og utvikle nye muligheter. Gjennom senteret skal partnerne øke konkurransekraften og verdiskapingen for fellesskapet. To av sentrene instituttet deltar i er faglig innrettet mot sikkerhetsforskning; *ROSS (Risiko- og sårbarhetsstudier)* og *CERCIS (Resilient Critical Infrastructures and Societies)*. CERCIS ledes av NTNU Samfunnsforskning. De fire andre omfatter temaene inkluderende skole og oppvekst (*Oppink*), helsefremmende arkitektur og omgivelser (*HelsA*), bærekraftig havbruk samt fremtider etter vekst (Post-Growth Futures). *Oppink* ledes av NTNU Samfunnsforskning.

Sammen med SINTEF og NTNU deltar NTNU Samfunnsforskning i det nyopprettede senteret *VertiGrow*. Forskning på innendørs vertikalt jordbruk anses som et viktig bidrag til å sikre bærekraftige løsninger for fremtidens grønnsaksfabrikker, og har som ambisjon å styrke landbruksinnovasjon i Norge.

HelsA gjennomførte en ekstern konferanse i 2024, hvor formålet var å formidle nyere forskning, uttrykke forskningsbehov og drøfte politikk for kunnskapsbasert samfunnsutvikling. Oppink anses som en viktig samarbeidsplattform i oppfølgingen av det nasjonale samfunnsoppdraget om å «inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv» forankret i *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032*. Oppink vil også spille godt på lag med NTNUs nye tverrfaglige satsingsområde *Felleskap* som ble etablert i 2024. Gemini-senteret Bærekraftig havbruk prioriterte arbeidet med SFI-søknad, som dessverre ikke nådde opp i konkurransen i Forskningsrådet. I tillegg har senteret gitt innspill til Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering (FHF). Dette har resultert i relevante utlysninger som følges opp av senteret.

Forskningspolitisk påvirkningsarbeid

Instituttet har gjennom 2024 videreført sitt forskningspolitiske engasjement rettet mot innovasjon og omstilling i offentlig sektor, med særlig fokus på kommunenes kapasitetsutfordringer for å arbeide kunnskapsbasert i sitt innovasjonsarbeid. Dette engasjementet gjøres i fellesskap med blant annet NTNU, NORCE, SINTEF og Ruralis. Gjennom instituttets deltakelse i *INNOFF (Nasjonalt forskernettverk for innovasjon i offentlig sektor)*, har det blitt gjennomført eksterne seminarer og utøvd forskningspolitisk påvirkningsarbeid gjennom høringsinnspill og møteaktivitet. Instituttet har videre deltatt aktivt gjennom den nasjonale innspills- og forankringsprosessen, drevet av Barne- og familiedepartementet og Forskningsrådet for målrettet samfunnsoppdrag om å «inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv». Instituttets bidrag har både vært skriftlige innspill og høringer, samt gjennom administrerende direktørs aktive deltakelse som nestleder i styret for Forskningsinstituttens fellesarena (FFA). NTNU Samfunnsforskning var gjennom sin deltakelse i INNOFF medarrangør sammen med blant andre KOPANO, KS og Forskningsrådet om debatten «Samfunnsoppdrag for inkludering av barn og unge. Målene er satt – hva blir forskningens rolle?» under Arendalsuka 2024.

Instituttet har også gjennomført strategisk arbeid rettet mot ESA-programmet *PRODEX* for å få gjennomslag for nye aktiviteter i ESA sitt ministermøte i 2025.

Publisering

Den faglige aktiviteten målt i vitenskapelige publikasjonspoeng var i 2023 på 55,65 poeng. Foreløpige

tall for 2024 viser 38,7 publikasjonspoeng. Målt i publisering per forskerårsverk ligger instituttet i 2024 noe under det som var gjennomsnittet for samfunnsvitenskapelige institutter i 2023 (1,27). Årlige variasjoner er naturlig basert på instituttets størrelse, og fagmiljøene holder jevnt akseptabel vitenskapelig publiseringsaktivitet sammenliknet med andre oppdragsinstitutter. Det er til dels store forskjeller mellom avdelingene, noe som blant annet må sees i sammenheng med variasjoner i prosjekttyper og porteføljesammensetning. NTNU Samfunnsforskning ligger foreløpig an til 0,70 publikasjonspoeng per forskerårsverk i 2024, mens det i 2023 var 0,98 og i 2022 0,83. Det ble gitt ut 24 egenproduserte rapporter i 2024. Dette er ti flere enn i 2023.

Økonomi

Brutto omsetning i 2024 var på 151,8 MNOK, noe som var 14,8 MNOK høyere enn i 2023. Veksten er i hovedsak knyttet til økt bevilgning fra Helsedirektoratet til NAPHA, samt økning av projektkostnader i prosjekter der NTNU Samfunnsforskning er prosjektansvarlig. Dette understøtter instituttets målsetning om en portefølje av mer komplekse prosjekter hvor NTNU Samfunnsforskning som prosjektansvarlig institusjon mottar bevilgninger for finansiering av aktivitet hos samarbeidspartnere/underleverandører. Omsetningen fordelte seg med 35 % fra Forskningsrådet (NFR), inkludert 11 % i grunnbevilgning. Utover dette var 50 % fra offentlig sektor, 6 % fra privat næringsliv, og de resterende 9 % fra utenlandske oppdragsgivere. **Figuren på neste side viser fordelingen grafisk.**

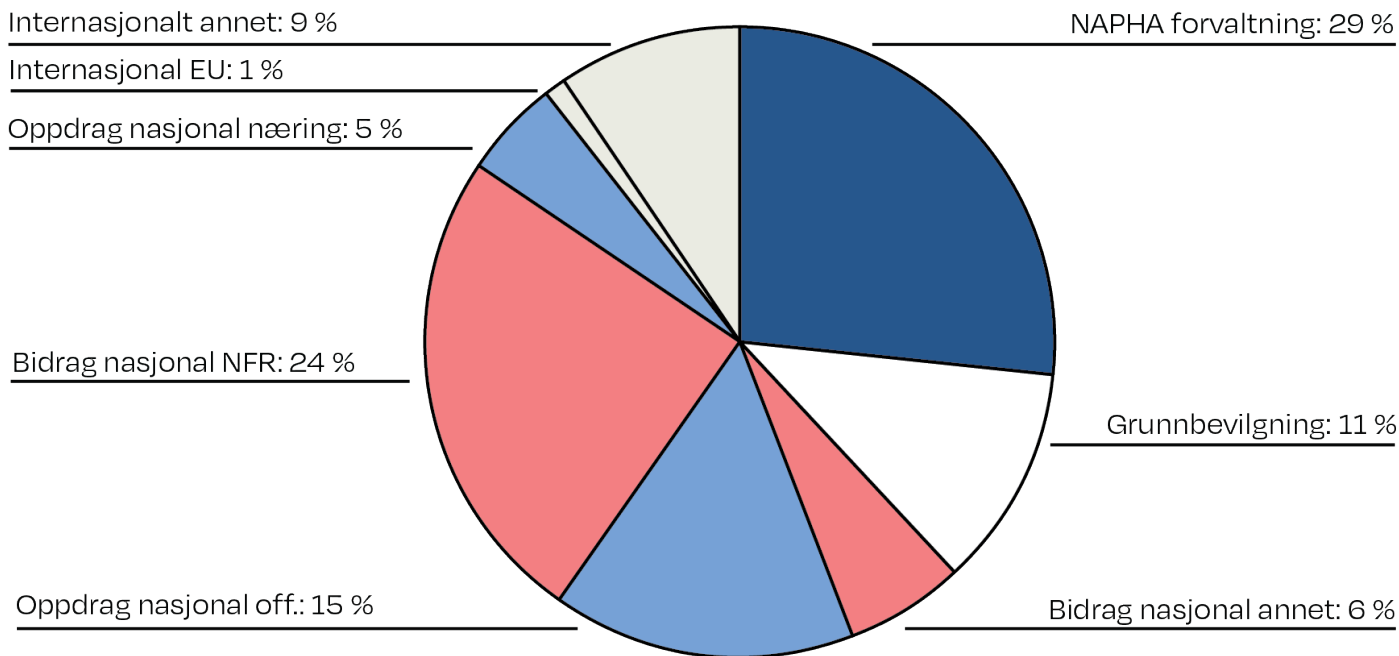
NTNU Samfunnsforskning har en avdeling med et fast oppdrag fra Helsedirektoratet, gjennom drift av oppgavene knyttet til NAPHA. Denne omsetningen er synliggjort som eget område i figuren nedenfor, for å kunne skille denne fra resten av forskningsaktiviteten. Aktiviteten på NAPHA utgjør 29 % av den samlede omsetningen i instituttet.

Instituttet iverksatte i 2020 en finansstrategi basert på styrets vedtatte finansreglement om forvaltning av instituttets egenkapital. Dette er langsiktige plasseringer. Finansplasseringene inkludert renteinntekter har akkumulert sett gitt en avkastning på 5,9 MNOK i 2024.

Historisk sett har instituttet hatt en god likviditets-situasjon, og i 2024 har instituttet en positiv kontantstrøm. Instituttet har ikke en utfordrende likviditets-situasjon per nå, men det er likevel et naturlig fokusområde fremover. Dette ses naturlig nok i sammenheng med utfallet av

2024 FINANSIERINGSOMRÅDER

søknads- og akkvisisjonsarbeid for nye prosjekter i 2025. Egenkapitalandelen har økt fra 22 % i 2023 til 24 % i 2024.

Driftsresultatet i 2024 ble på minus 5,8 MNOK, noe som er 10 MNOK lavere enn i 2023. Årsaken til det negative driftsresultatet er sammensatt. Det har vært et stort fokus hos alle avdelingene på søknads- og akkvisisjonsarbeid for å styrke prosjektporteføljen til instituttet. Dette har bidratt til lavere inntjening for selskapet. I tillegg er det kostnadsført historiske pensjonskostnader knyttet til privat AFP, som har negativ effekt på driftsresultatet.

Etter finansinntekter oppnådde instituttet et årsresultat før skatt på minus 0,032 MNOK. Dette blir også det endelige årsresultatet ettersom instituttet ikke har noen skattekostnad for 2024.

Medarbeidere

Det er også for 2024 grunn til å fremheve ansattes bidrag og arbeidsinnsats for at virksomheten oppnår gode faglige og økonomiske resultater.

Vernerunden er en av flere metoder som benyttes for kartlegging og systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet. Vernerunden ble gjennomført i løpet av 2024. Vernerunden kartlegger i hovedsak det fysiske arbeidsmiljøet ved virksomheten, men det er også lagt til rette for at det gis tilbakemeldinger på områder som er relevante for arbeidstakernes arbeidsmiljø. Hovedtrekkene fra vernerunden viser at det totalt er en god score på tilfredsheten i virksomheten. Arbeidsmiljøutvalget og ledergruppen har behandlet rapporten fra vernerunden, og virksomheten har gjennomført alle nødvendige individuelle tilpasninger som er avdekket gjennom vernerunden.

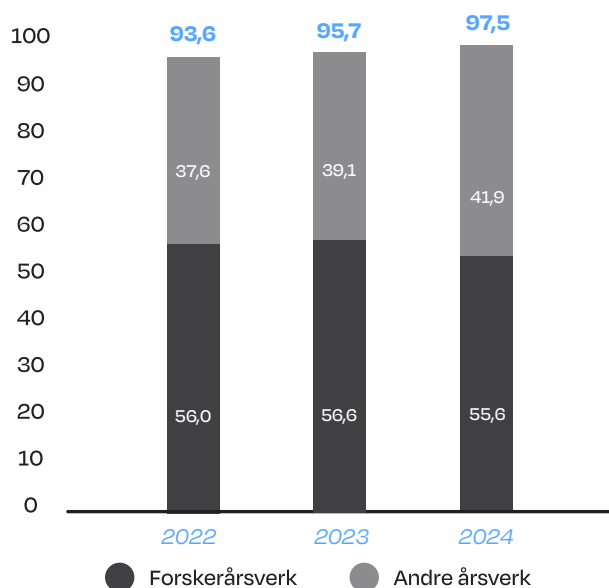
I 2024 hadde én person opprykk (til forsker 1) i sin stilling basert på søknad/vurderingskomité.

I tillegg hadde fem personer opprykk til seniorforsker, én person fra stipendiat til forsker 2 (etter fullført disputas) og én person fra forsker 3 til forsker 2.

NTNU Samfunnsforskning hadde ved utgangen av året 115 ansatte. Det ble gjennomført 95,7 årsverk i 2024, noe som er en økning fra 2023 (93,6). 55,6 av årsverkene var forskerårsverk. Dette er en reduksjon på 1,0 gjennomførte forskerårsverk fra 2023. Øvrige årsverk fordeler seg på andre faglige stillinger (NAPHA utgjør 26,2 av disse) og administrasjon. 54 ansatte innehar ph.d. og syv personer er i doktorgradsutdanning ved utgangen av 2024.

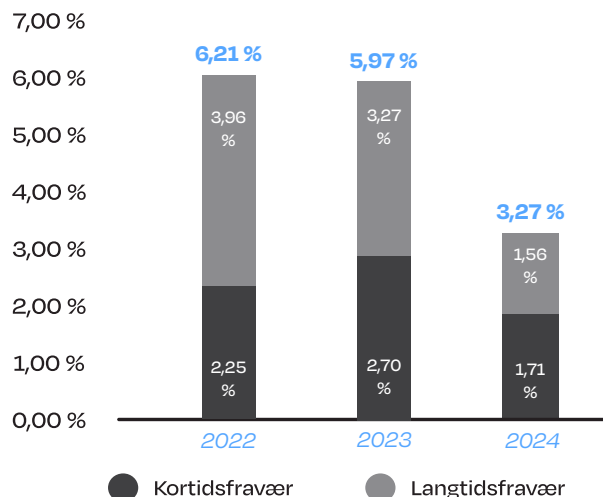

ÅRSVERK UTVIKLING

Det har ikke vært arbeidsrelaterte skader eller ulykker blant ansatte i 2024. Sykefraværet var i 2024 på 3,27 % hvorav korttidsfraværet utgjorde 1,71 %. Den samlede fraværsprosenten ligger langt lavere enn i 2023. Det har i løpet av 2024 vært betydelig færre ansatte med langtidsfravær, noe som gir et positivt utslag på fraværsprosenten. Det har ved flere tilfeller blitt utvist høy grad av fleksibilitet ved blant annet bruk av hjemmekontor for ansatte som har hatt behov for det, som et forebyggende tiltak for å unngå sykemeldinger.

SYKEFRAVÆR UTVIKLING

Likestilling og mangfold

Styret har for 2024 utarbeidet en egen redegjørelse etter likestilling- og diskrimineringsloven. Denne er tilgjengelig på nettsiden til NTNU Samfunnsforskning.

Instituttet arbeider aktivt for at det ikke skal forekomme forskjellsbehandling grunnet kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, alder eller andre vesentlige forhold ved en person.

Instituttet oppfyller aksjelovens krav til kjønnsfordeling i sammensetningen av styret. Fordelingen på kvinner og menn i ulike stillinger i instituttet tilsier at spesielle tiltak ikke anses nødvendig. Blant ansatte er 61,7 % kvinner. I styret var kvinneandelen 57 %, og i ledergruppen 57 %.

I 2024 ble det rekruttert inn 14 personer, av disse var ti kvinner. 13 personer har avsluttet sitt arbeidsforhold (ti kvinner og tre menn). Arbeidstiden er lik for alle ansatte, og instituttets livsfasepolitikk fremmer aktiv tilrettelegging for ansatte i ulike livsfaser uavhengig av kjønn. Fordelingen av uttak fødselspermisjon mellom kvinner og menn har vært 66 uker (kvinner) og 27 uker (menn).

Kontorlokalene tilfredsstiller de standarder for tilgjengelighet som gjelder.

Bærekraft

Instituttets arbeid med bærekraft

Instituttet støtter FNs bærekraftsmål og arbeider aktivt med å bidra til at disse nås gjennom både vår forskning og konkrete bærekraftiltak på organisasjonsnivå. I september 2024 ble en av forskningsrådgiverne i NTNU Samfunnsforskning tildelt rollen som bærekraftansvarlig, med bakgrunn i sin egen forskerkompetanse på feltet. Instituttet har som hensikt å forbedre systematikken i bærekraftarbeidet og oppnå økt involvering av ansatte, blant annet gjennom å ta i bruk øvrig intern forskningskompetanse på feltet. Fokuset i 2024 har dermed vært på identifisering av treffende tiltak, relevante verktøy og passende arbeidsformer som vil tas i bruk i 2025 og fremover. Etter at instituttet ble sertifisert som Miljøfyrtårnbedrift i 2018, har virksomheten blitt resertifisert i 2021 og igjen nå i 2024. Instituttet mottar positiv omtale for sitt bærekraftarbeid, og beskrives av sertifisøren som et institutt med sterkt faglig engasjement for bærekraft. Identifiserte områder med forbedringspotensial inkluderer ekstern kommunikasjon av arbeidet instituttet utfører, større bruk av tallfestede mål og resultater, spissere reiseretningslinjer samt mer oppmerksomhet på virksomhetens digitale fotavtrykk.

På organisasjonsnivå vil instituttet fremover løfte frem følgende tiltak:

- Arbeide videre med forbedringsforslag fra resertifiseringsprosessen.
- Øke generell bevissthet i organisasjonen, samt legge bedre til rette for involvering av ansatte.
- Arbeide mer aktivt med ekstern kommunikasjon av instituttets bærekraftarbeid, både for å påvirke andre og utnytte det som konkurransefortrinn.
- Forberede virksomheten på nye krav som kommer fra EU.

Klimaavtrykk

Som en del av instituttets bærekraftinnsats, arbeider virksomheten med å begrense forurensning av det ytre miljø. Klima- og miljørapporten for 2024 viser at instituttet hadde et utslipp på 116,54 tonn CO₂. Flyreiser sto for 66 % av dette CO₂-utslippet. Klimaregnskapet viser en betydelig reduksjon i energiforbruk (elektrisitet) på 26 %. Virksomheten har økt oppmerksomhet på å redusere klimaavtrykk knyttet til flyreiser som, i tillegg til fortsatt tilrettelegging for digitale møter og holdningskampanjer i organisasjonen, vil inkludere en tydeligere reisepolicy som bistår ansatte i deres vurderinger. For å begrense klimaavtrykket i hele virksomhetens verdikjede, har instituttet kartlagt sine leverandørers sertifiserte miljøledelsessystem. Instituttet vil fremover styrke systematikken i dette arbeidet, gjennom blant annet å lage en «Code of Conduct» for leverandører. Instituttets digitale fotavtrykk er også et viktig område som tas tak i, med spesiell oppmerksomhet på bruk av kunstig intelligens, rutiner for lagring

og sletting av filer, og vedlikehold av utstyr.

Samfunnsansvar

Fra og med 2023 ble NTNU Samfunnsforskning omfattet av lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendig arbeid (åpenhetsloven). Redegjørelsen etter åpenhetsloven 2024 er tilgjengeliggjort på selskapets nettsider. Aktsomhetsvurderingen avdekket ingen negative funn. I virksomhetens fremtidige arbeid med åpenhetsloven vil instituttet blant annet ha oppmerksomhet på bevissthet i det daglige arbeidet for ansatte. Instituttet vil også ha økt oppmerksomhet på sine leverandører, med en «Code of Conduct» som inkorporerer både miljø- og menneskerettighets-elementer.

Instituttets forskning på bærekraft

Gjennom instituttets prosjektportefølje har forskningen bidratt til kunnskapsutvikling og innovasjon innenfor følgende av FNs bærekraftsmål:

Nr. 3: God helse og livskvalitet

Nr. 4: God utdanning

Nr. 5: Likestilling mellom kjønnene

Nr. 6: Rent vann og gode sanitære forhold

Nr. 7: Ren energi for alle

Nr. 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Nr. 9: Industri, innovasjon og infrastruktur

Nr. 10: Mindre ulikhet

Nr. 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Nr. 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Nr. 13: Stoppe klimaendringene

Nr. 14: Livet i havet

Nr. 15: Livet på land

Nr. 17: Samarbeid for å nå målene

Risikofaktorer

Avdeling NAPHA har siden 2008 vært en del av NTNU Samfunnsforskning, og instituttet mottar tilskudd over statsbudsjettet (forvaltet av Helsedirektoratet) for drift av kompetansesenteret. Helse- og omsorgsdepartementet iverksatte i 2023 en utredning om fremtidig organisering av forsknings- og kompetansesenter utenfor spesialisthelsetjenesten. Det er utredet fire ulike modeller, hvor flere av disse vil kunne innebære en virksomhetsoverdragelse av NAPHA til staten.

NTNU Samfunnsforskning har overfor Helse- og omsorgsdepartementet begrunnet merverdien av at NAPHA er del av forskningsinstituttet, og vektlagt utviklingen av instituttets forskningsavdeling Psykisk helsearbeid som understøtter NAPHAs kjerneoppdrag. Dersom Helse- og omsorgsdepartementet beslutter en virksomhetsoverdragelse, vil det ha fremtidige omstillingskonsekvenser for instituttet ettersom virksomheten mister en såpass stor årlig omsetning som NAPHA representerer i selskapet.

Instituttet har fra og med 2022 endret regnskapsstandard for føring av den ytelsesbaserte ordningen og benytter nå IAS19. Dette innebærer at endringer i beregningsmessige avvik føres løpende i regnskapet. Endret regnskapsprinsipp har gitt redusert egenkapitalandel, Regnskapsføringen har direkte betydning for egenkapitalandelen i selskapet, men har ikke likviditetsmessig effekt. Avvikling av den ytelsesbaserte ordningen (i 2021) og resultatføring av årlige endringer i pensjonsforpliktelsene, gir uforutsigbarhet i fremtidige driftsresultater (men har ikke likviditetsmessig effekt).

Overskuddslikviditet er i hovedsak plassert på rentebærende bankkonti og innen rentebærende verdipapirer og aksjefond (med lav risiko) fra og med 2020. Risikoen for at oppdragsgivere ikke kan eller vil oppfylle sine forpliktelser anses som lav, og det har historisk sett vært lite tap på fordringer. Instituttet har det meste av sine oppdragsavtaler i norske kroner, men er også i noen grad eksponert for endringer i valutakurser (avtaler i euro). Instituttet har ingen langsiktig rentebærende gjeld, slik at eksponeringen for renteendringer kun handler om renteinntekter. Styret vurderer instituttets finansielle risiko til å være lav.

I kjølvannet av krigen i Europa, sterk inflasjon og betydelig strammere budsjetter, iverksatte regjeringen i 2022 en gjennomgang av forskningssystemet, med særlig blick på Forskningsrådets rammer og tildelinger. Regjeringen legger frem sin stortingsmelding om forskningssystemet våren 2025. Det er forventet at det vil komme endringer i Forskningsrådets søknadsregimer og evalueringspraksiser. Det er foreløpig vanskelig å si hvordan dette treffer NTNU Samfunnsforskning, men styret har oppmerksomhet på utviklingen i sektoren, som er preget av skjerpet konkurranse og høye krav til forskningsmiljøene.

I samsvar med regnskapslovens paragraf 3-3a bekrefter styret at forutsetningen for fortsatt drift er til stede.

Styrets arbeid

Styret reviderte sin styreinstruks i 2021, og styrearbeidet er utført i henhold til denne. Styret har hatt fire møter i 2024. Styreansvarsforsikring for rettslig erstatningsansvar er ikke tegnet for styrets medlemmer og daglig leder.

Utviklingsplaner

NTNU Samfunnsforskning fremstår i dag som et konsolidert forskningsinstitutt med etablerte fagområder og mange erfarne forskere. Instituttet er godt i gang med å realisere målsetninger nedfelt i strategisk plan for perioden 2022-2026. Dette gir et spennende grunnlag for videreutvikling av instituttet. Instituttets avdelinger har faglig særpreget og egenart som danner utgangspunkt for ulike målbilder og strategier på avdelingsnivå. Instituttet er et ledende miljø innenfor enkelte forskningsområder, og har ambisjon om å utvikle aktiviteten og løfte seg ytterligere på flere områder. De ansatte er instituttets viktigste ressurs, og selskapet vil arbeide målrettet med å utvikle sine medarbeidere og fremstå som et kompetent, attraktivt forskningsinstitutt og ansvarlig arbeidsgiver.

Disponering av årets resultat

Styret foreslår overfor generalforsamlingen at årets resultat på - 0,032 MNOK overføres fra annen egenkapital.

Trondheim, 18. mars 2025

Anne Borg
Styreleder

Else Berit Skagen Ingrid Skjøtskift Knut Aspås

Sigurd Eriksson Gudveig Gjørund Christian Wendelborg

Roger Lian
(adm.dir.)